

Müçtehitlerin tabakaları nelerdir?

Fıkıh metodolojisi alimleri, müçtehitleri ikiye ayırıyorlar: Müçtehid-i mutlak ve müçtehid-i mukayyed. Müçtehid-i mutlak, bütün şer'i meselelerde içtihat ehliyetine sahip olan zâtlardır. Müçtehid-i mukayyed ise bazı meselelerde içtihad muktedir olup, bazı konularda ise içtihad ehil olmayan fakîhlerdir. Bunlar içtihat edemedikleri konularda diğer mutlak müçtehitleri taklit ederler.

Müçtehit kendi akıl, hayal ve hissiyatından mesele istihraç edemez. Ancak bütün gücünü kullanmış olmak şartıyla, şer'i deliller içinde saklı olan ve dinin itikatla ilgili olmayan fer'i meselelerini istihraç edebilir; aksi halde mesul olur.

Müçtehitlerin tabakaları birbirinden farklıdır. Bazısının derecesi daha yüksek ve daha feyizlidir.

Tabaka-i fukaha yedidir.

1. Müçtehid-i fi'ş-şer'îa: Buna **müçtehid-i mutlak** denir. Asıl ve ayrıntıda bir başka müçtehid taklide mecbur olmayan **İmâm-ı Ebu Hanife, İmâm-ı Mâlik, İmâm-ı Şafiî, İmâm-ı Hanbeli** gibi zevattır.
2. Müçtehid-i fi'l-Mezhep: İctihatta tâbi olduğu mezhep imamlarının takdir ettiği yöntem ve kurallar üzerine hareket eden müçtehitlerdir; **İmâm-ı Ebu Yusuf, İmâm-ı Muhammed** gibi.
3. Müçtehid-i fi'l-mesele: Kendi mezhebinde hükmü mevcut olmayan bir meselede içtihad muktedir olan fakihlere denir. Meselâ: **Ebu Hasan el-Kerhi, Şemsü'l-eimme el-Hülvânî, İmâm Serahsi** gibi birçok zatlar... Bu zâtlar ne asılda, ne de ayrıntıda mezhep imamlarına asla muhalefet etmemişlerdir. Yalnız yeni hâdiselerde onların koyduğu usûl ve kaideler üzere içtihat yapmışlardır.
4. Ashab-ı Tahriç: *Bu zâtlar, içtihat iktidarına sahip olmayan mukallitlerdir.* Bunlar kendi mezhep imamlarından nakil olup da bir kaç cihete ihtimâli olan tam belirgin meseleleri tefsir ve açıklamaya muktedir olan fakihlerdir. Meselâ: **Cessâs, Ebu Bekir er Razi** gibi meşhur zâtlar.
5. Ashab-ı Tercih: Halkın örfünü, adetini ve zamanın ihtiyacını dikkate alarak mezhebindeki muhtelif rivayetlerden en uygun olanını tercih iktidarına sahip olan ulema-i kiramdır. Meselâ: Meşhur "Kuduri" sahibi **Ebu'l-Hasan**, Hidaye Sahibi **Şeyh-ül İslâm Merğînâni** gibi.
6. Ashab-ı Temyiz: Bunlar tercihe iktidarları olmayıp, kendi mezheplerinde mevcut bulunan kavi ile zayıf hüküm arasını temyize muktedir olan zevattır. Meselâ. Kenz'in

müellifi **Nesefi**, Muhtar'ın sahibi **Ebu Fazl Müceddidi el-Mevsili**, Vikaye'nin sahibi **Tâcü'ş-Şerîa Mahmud Buharî**, gibi...

7. Ashab-ı Taklid: *Müçtehit derecesinde olmayan fıkıh alimleridir. İbn-i Abidin* gibi...

Hanefî mezhebinin temel kitaplarından olan sekiz ciltlik fıkıh kitabının sahibi olan böyle büyük bir âlimin, müçtehitlerin yedinci tabakasından sayılması, günümüzde içtihat davasında bulunanların üzerinde insafla düşünmeleri gereken bir husustur.